

Liite 1, MMM - Alustava hankekuvaus:

Hankkeen nimi: ”Meänmaa matkalla maailmalle 2025 ?”

Hakija: ProSiika ry, Tornio

Hankeidean taustaa

Tornionjoen Kukkolankoskella kalastetaan edelleen 1400-luvulta peräisin olevilla menetelmillä ja välineillä. Vuosisatojen aikana kalan ja perinnekalastuksen ympärille on syntynyt kalastuskulttuuri, johon liittyy kalan ja kalastusmenetelmien lisäksi kalastuksen järjestäminen paikallisen osakaskunnan toimesta. Matkailijat ovat löytäneet Kukkolankokosken jo 1950-luvulla ja elävä kalastuskulttuuri on tarjonnut heille ihmeteltävää siitä lähtien. Tässä mielessä paikalliset perinteet ja Kukkolassa erityisesti elävä kalastusperinne tarjoavat mahdollisuuksia sekä kalastuskulttuurin vaalimiselle, perinteisiin perustuvan luontomatkoilun sekä kyläyhteisön elinvoiman kehittämiseksi. Paikallinen yhteisö onkin ollut aktiivinen perinteen vaalija perustamalla vuonna 2011 ProSiika ry:n erityisesti siian ja kalastusperinteiden vaalimista varten. ProSiika ry on johtanut monen toimijan pitkäjänteistä yhteistyötä, jossa mukana ovat olleet Kukkolankosken osakaskunta, Kukkolan kyläyhdistys sekä paikalliset yritykset sekä muita sidosryhmiä.

ProSiika ry:n johtama yhteisö on ollut mukana käynnistämässä, rahoittamassa ja toteuttamassa useita hankkeita koko se olemassa olon ajan. Olimme nostamassa tietoisuutta vaellussiian ja Tornionjoen perinnekalastuskulttuurin tilanteesta Maaseudun sivistysliiton vetämässä IsoSiika hankkeessa (2011-2014). Käynnistämämme Tornionlaakson Kesäsiika hanke (2015 – 2018) on digitoinut laajasti perinnekalastuskulttuurin historiaa, vaellussiian biologiaa ja sen nousun viivästyksen syitä sekä tehnyt niitä tunnetuksi eri sidosryhmien, erityisesti nuorten keskuudessa. Museoviraston rahoittamassa Pyydä-Paista- Nauti oma varrassiikasi hankkeessa (2018) olemme kokeilleet menestyksellisesti koskikalastuskulttuuriin perustuvaa elämyspalvelua, tuottaneet sen ympärille tapahtumakokonaisuuden elävän perinnön ja Euroopan kulttuuriperintövuoden teemoilla. Somettavan tapahtumatuottajan sisältävän yhteistoimintamallin myötä koskikalastuskulttuuri, elävä kulttuuriperintö ja teemavuosi ovat saaneet runsaasti näkyvyyttä erilaisissa medioissa ja tapahtumat ovat olleet suosituimpia kuin aikaisemmin. Hankkeiden ja tapahtumien myötä saadut kokemuksemme ovat vahvistaneet sekä kansainvälisessä tutkimuksessa että kulttuuribarometrissä esiin tulleita näkökohtia siitä, että kulttuuriperintömme voi olla vetovoimatekijä ja tuottaa myös taloudellista hyötyä seutukunnalle. Pitkäjänteinen työ on tuottanut myös tunnustusta. ProSiika ry sai 2014 Suomen kulttuurirahaston Lapin rahaston ympäristöpalkinnon ja vuonna 2017 Tornionjoen perinteinen koskikalastuskulttuuri hyväksyttiin Suomen kansalliseen elävän perinnön luetteloon vuonna 2017. Vastaavasti Håvfisketraditionen i Tornedalen hyväksyttiin Ruotsin kansalliseen luetteloon Levande traditioner - immateriella kulturarv syksyllä 2018.

Hakijat haluavat edelleen vaalia Tornionjoen koskikalastuskulttuuria ja kestäviä kalakantoja pitkäjänteisesti ja osaltaan tukea luontomatkoilun ja kylän elinvoiman kehittämistä. Hyväksyminen Suomen kansalliseen elävän perinnön luetteloon on lisännyt ymmärrystämme kulttuuriperintömme merkityksestä ja samalla tuonut esiin kiinnostavan mahdollisuuden pyrkiä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon rajat ylittävänä koskikalastuskulttuurina. Yhteisöillämme ja sidosryhmillämme ei ole riittävästi ymmärrystä siitä mitä kyseinen tavoite niiltä edellyttäisi ja sen takia myös päätöksenteko ja sitoutuminen mahdolliseen hakuprosessiin on erittäin vaikeaa, ellei mahdoton. Toisaalta Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelon kohteet ja hakukriteerit antavat hyvän viitekehyksen tarvitsemamme pitkäjänteisen vaalimistiekartan pohtimiseksi joka tapauksessa.

Olemme tehneet viime kesänä 2018 onnistuneet lisäämään Tornionjoen koskikalastuskulttuurin ja kulttuuriperinnön tunnettuutta uusilla tavoilla mm nuorille, koti- ja ulkomaisille vieraille, koululaisille sekä medialle, mutta olemme huomanneet, että erityisesti lapsiperhe ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Koskikalastuskulttuuri on enemmän tunnettu kesäisestä siian ja lohen lippouksesta sekä varrassiiasta, mutta nahkiaisten syys- ja talvikalastus sekä mateen talvikalastus ovat vähemmän tunnettuja kalastusmuotoja.

Hankkeen tavoitteet

Hakijat haluavat ProSiika ry:n johdolla

- Lisätä Tornionjoen koskikalastuskulttuuria vaalivien paikallisyhteisöjen ja sidosryhmien tietoisuutta ja konkreettista ymmärrystä Unescon yleissopimuksesta aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta sekä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelosta
- Laatia mahdollisuuskartoitus Tornionjoen koskikalastuskulttuurin nykytilasta ja vaalimis-mahdollisuuksista viitekehyksenä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listan vastaavat kohteet ja listan hyväksymiskriteerit. Tehdään yhteistyötä ruotsalaisten kanssa.
- Osallistaa lapsiperheitä heille suunnatun uuden koskikalastuskulttuuriin pohjautuvan elämyspalvelun ”Whitefish & Family” ideointiin, tuotteistamiseen ja testaukseen kesätapahtumien yhteydessä.
- Suunnitella, tuottaa ja testata yksi talvitapahtuma ”Made in Kukkolakoski” mateen talvikalastuksen ympärille
- Kasvattaa edelleen Tornionjoen koskikalastuskulttuurin kiinnostavuutta ja vaikuttavuutta kansallisen elävän perinnön luettelon kohteena some-markkinoimalla tapahtumia ja elämyksiä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelon, siihen liittyvä sopimuksia ja kohteiden viitekehityksessä.
- Selvittää yhteisöjen ja sidosryhmien halukkuus sitoutua Unesco hakuun ja luoda tulevaa tukiverkostoa
- Luoda strateginen mahdollisuustiekartta (3-5 v) Tornionjoen koskikalastuksen kehittämistä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listan tasolle yhdessä vaalimiseen sitoutuneiden yhteisöjen ja toimijoiden kanssa – mahdollinen hakupäätös ja hakuprosessin aloittaminen päätetään erikseen. Tehdään yhteistyötä ruotsalaisten kanssa.
- Hyödyntää aikaisemmissa hankkeissa tuotettuja, hyväksi havaittua materiaalia, toimintamalleja ja kokemuksia

Suunnitellun hankkeen alustava sisältö

Markkinointi ja viestintä suunnitelman tarkoituksena on jatkaa Tornionjoen koskikalastuskulttuurin tunnetuksi tekemistä osana kansallista elävää perintöä pääosin hyväksi havaitulla some-markkinoinnilla ja tuottamalla kesän ja talven tapahtumia ja elämyspalveluja niiden yhteydessä. Samalla tehdään tunnetuksi muita vastaavia kohteita ja niiden piirteitä sekä Suomen elävän kulttuuriperinnön että Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloista. Case study esimerkit Suomessa Puruveden talvi nuottaus ja Belgiassa katkarapujen nuottapyynti.

Mahdollisuuskartoituksessa on tarkoitus luoda katsaus nykyisten listan kohteiden käytännön toimintaan, toimintamalleihin taustayhteisöihin ja niiden kokemuksiin, kohteen merkitykseen seutukunnalle, taloudelliseen toimintaan jne. Tätä kautta tilannetta verrataan Tornionjoen kalastuskulttuuriin. Vertailun kautta selviää konkreettisesti mitkä ovat meidän vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia omalle vaalimistyöllemme pitemmällä tähtäimellä ja ajattelen mahdollista hakua Unescon listalle. Mahdollisuuskartoitus tehdään ensin tapahtumatuottajan toimesta saatavilla olevan digitaalisen materiaalin pohjalta (Unescon, Museoviraston, nykyisen listan kohteet, alan asiantuntijat jne.) sekä osaksi haastattelemalla alan asiantuntijoita. Case studyn lisäksi on tarkoitus suorittaa avainhenkilöiden kanssa benchmarking matka Belgian katkarapukulttuurin kohteeseen, joka hyväksyttiin Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle vuonna 2013. Selvittelyssä on tarkoitus tehdä yhteistyötä ruotsalaisten koskikalastuskulttuurin edustajien kanssa, jotka pohtivat myös vastaavan tyyppistä selvittelyhanketta. Kartoituksesta syntyvä raportti antaa pohjan mahdollisuus tiekartan suunnitteluun sekä jatko-päätösten tekemiseen.

Olemme esitelleet koskikalastuskulttuuriamme nuorille, ulkomaisille vierailijoille ja koululaisille, mutta erityisesti lapsiperheille suunniteltua osallistavaa esittelytapaa meillä ei vielä ole kokeiltu. ”Whitefish & Family” elämys on tarkoitus ensin ideoida ja suunnitella yhdessä kiinnostuneiden lapsiperheiden kanssa yhteisissä työpajoissa. Elämystä on tarkoitus testata elämyspalvelua perinteisten Kesäsiikafästien aikana ja mahdollisesti myös Siikamarkkinoiden aikana. Elämyspalvelu pohjautuisi Tornionjoen koskikalastuskulttuuriin ja kalastoon. Elämyspalvelusta dokumentoidaan palvelukuvaus, prosessit, palaute ja kustannusrakenteeseen vaikuttavat tekijät mahdollista tulevaisuuden toistoja varten. Työpaja toteutus on tarkoitus hankkia alihankintapalveluna. Lapsiperheille suunnattu elämyspalvelu tuo uusia mahdollisuuksia tutustuttaa lapsiperheitä uudella tavalla kalastuskulttuurin ja elävään kulttuuriperintöön.

Tornionjoen koskikalastuskulttuuri tunnetaan enemmän kesäisestä lippouksesta ja varrassiiasta. ”Made in Kukkolankoski” talvitapahtuman olisi tarkoitus esitellä koskikalastuskulttuuria erityisesti mateenkalastusta ja perinteistä madekeittoa sekä mahdollisuuksien mukaan muitakin kalastusmuotoja. Uusi tapahtuma perustuisi pääosin mateen talvikalastuksen, jota harjoittaa enää harvoja pyytäjiä. Heitä ovat ihailleet satunnaisesti hiihtomatkaileijat sekä mm kiinalaiset matkaseurueet. Tapahtuma järjestetään Kukkolankosken koskikentän perinnemaisemassa, tosin talvisessa sellaisessa. Tapahtuman toteutuksessa hyödynnetään aikaisempia kokemuksia kesän tapahtumien tuottamisesta ja markkinoimisesta.

Mahdollisuuskartoitusta on tarkoitus esitellä eri yhteisöille ja sidosryhmille. Kartoituksen perusteella Tornionjoen koskikalastuskulttuuria voidaan verrata Unescon aineettoman kulttuuriperinnönlistan kohteiden piirteitä ja valintakriteereitä vasten. Tarkoituksena on muodostaa yhteinen käsitys mahdollisuuksista, haasteista, toimintamalleista ja velvoitteista, jos tavoitteeksi asetettaisiin koskikalastuskulttuurin listaaminen Unescon aineettoman kulttuuriperinnönluetteloon. Yhteisöillä olisi näin parempi arvioida realistisia mahdollisuuksiaan ja halujaan sitoutua tavoitteeseen ja tukiverkostoon.

Kukkolankosken osakaskunnan omistus on pikkuhiljaa laajentunut, mutta aktiivisia osakkaita ovat enemmänkin varttuneet ja paikkakunnalla vaikuttavat henkilöt. Osa on muuttanut muualle työn perässä muualle eikä heidän jälkikasvunsa välttämättä ole tietoinen osakkuudestaan ja niin muodoin kulttuuriperinnöstään. Osana tukiverkoston kehittämistä on tarkoitus selvittää myös ”nuorten osakkaiden verkoston” aktivointimahdollisuuksia.

Halukkaiden yhteisöjen ja sidosryhmien kanssa luodaan yhteinen strateginen mahdollisuustiekartta keskusteluissa ja työpajoissa. Tiekartta kuvaisi kehityspolkua, mitä pitäisi kehittää, jotta Tornionjoen elävä koskikalastuskulttuuri voisi nousta Unescon luettelon kohteiden tasolle seuraavien 4 -7 vuoden aikana. Tehdään yhteistyötä ruotsalaisten yhteisöjen kanssa.

Alustava arvio hankkeen vaikutuksista:

- Yleinen tietoisuus ja ymmärrys Unescon yleissopimuksesta aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta sekä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalla olevista kohteista kasvaa samalla kun Tornionjoen koskikalastuskulttuurin tunnettuus kasvaa
- Mahdollisuuskartoituksen kautta Tornionjoen koskikalastuskulttuuria ylläpitäville yhteisöille ja sidosryhmille syntyy konkreettinen käsitys koskikalastuskulttuurin nykytilan ja Unescon aineettoman perinnön listan kohteille asetettavista vaatimuksista. Selvitys antaa pohjan strategisen mahdollisuustiekartan luomiseen sekä realistisen pohjan ja ymmärrystä mahdollisen Unescon listauspäätöksen pohdintaa varten.
- Syntyy uudenlainen tapa tuoda kulttuuriperintöä lapsiperheiden tietoisuuteen yhteisesti suunnitellun elämyspalvelun kautta
- Uusi talvitapahtuma tuo yhteisölle ja yleisölle uuden näkökulman koskikalastuskulttuuriin vuoden kiertoon ja samalla saadaan kokemusta talvitapahtumista ja niiden tuottamisesta yleensä
- Selviää eri yhteisöjen ja sidosryhmien halukkuus ja mahdollisuudet muodostaa Unescon listalle hakua ja ylläpitoa tukeva verkosto yhdessä ruotsalaisten kanssa
- Syntyy strateginen mahdollisuus tiekartta Tornionjoen kalastuskulttuurin vaalimisen nostamisesta Unescon listan tasolle riippumatta siitä, päätetäänkö Unescon listan statusta hakea tai ei.

Hankkeen liittyminen haun tavoitteisiin:

- Hanke lisää paikallisten yhteisöjen tietoisuutta ja ymmärrystä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelusta ja siihen liittyvästä Unescon yleissopimuksesta ja aineettoman kulttuuriperinnön luettelosta
- Hankkeessa suunnitellaan ja kokeillaan uutta elämyspalvelua lapsiperheille heitä osallistavalla toimintamallilla. Sekä elämyspalvelu että sen suunnittelu prosessi mahdollistavat perinteen esille tuomisen heitä itseään kiinnostavalla tavalla
- Hankkeessa suunniteltu tapahtuma laajentaa tietoisuutta Tornionjoen koskikalastuskulttuurista myös talvikalastuksen osalta
- Mahdollisuuskartoitus ja strateginen tiekartta Unescon aineettoman kulttuuriperinnön viitekehyksessä mahdollistavat pitkäjänteisen ja tavoitteellisen vaalimisen ja tukiverkoston kehittämisen tulevaisuutta varten.

Toimenpiteet ja alustava aikataulu:

Projektin aloitus ja ohjausryhmän perustaminen	Kevät 2019
Somettavan tapahtumatuottajan/projektipäällikön rekrytointi	Maaliskuu 2019
Hankesuunnitelman tarkennus ja alustava markkinointi- ja viestintäsuunnitelma	Huhtikuu 2019
Mahdollisuusselvityksen toteutus	Huhti – Kesäkuu2019
Benchmarking matka Belgia	Touko-kesäkuu 2019
Whitefish and Family elämyspalvelun ideointi ja suunnittelu työpaja	Toukokuu 2019
”Whitefish & Family” elämyspalvelun toteutus ja palaute Kukkolankosken siikafästeillä ja mahdollisesti Kukkolankosken siikamarkkinoilla	Heinä-elokuu 2019
Mahdollisuustiekartan suunnittelu ja työpajat	Elo -Syyskuu 2019
”Made in Kukkolankoski” talvitapahtuma suunnittelu	Syys - marraskuu 2019
”Made in Kukkolankoski” talvitapahtuma toteutus ja testaus	Helmi-maaliskuu 2020
Yhteenveto ja loppuraportti	Huhtikuu 2020

Alustava budjetti

Osa-aikainen Somettava tapahtumatuottaja & projektipäällikkö 5 – 6kk		10000€
• palkka ja sosiaalikulut,		
• matkakulut		400€
Benchmarking matka 5 hlöä Belgia	500€/hlö	2500€
• matka- ja majoituskulut		
Materiaalit		2000€
• toimistotarvikkeetj materiaalit (1000€)		
• markkinointi materiaali – ”vuen kierto esite” (1000€)		
• elämyspalvelun tuottamiseen tarvittavat materiaalit		
Työpajat lapsiperheille 3 kpl		1500€
• alihankinta palvelu		
Hallinto		500€
• tilitoimisto palvelut		
• hallinto pääosin talkootöinä		

Yhteensä		16900€
Omarahoitus		1690€
• hakija ja kumppanit yhteisvastuullisesti		
○ Prosiika	490€	
○ Kukkolan osakaskunta	400€	
○ Kukkolan kyläyhdistys	400€	
○ paikalliset yrittäjät	400€	

Yhteistyökumppaneiden lyhyt esittely

Prosiika ry

Yhdistyksen tarkoituksena on palauttaa vaellussiika Perämeren pohjukkaan laskeviin jokiin ja nostaa siika sille kuuluvaan arvoonsa. Kohottaa yleistä tietoisuutta siiasta ja ainutlaatuisesta siian lippouskulttuurista. Vaalii ja kehittää siian perinteistä kalastuskulttuuria.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys:

- Toimii yhteistyössä joki- ja merikalastajien kanssa Ruotsissa ja Suomessa.
- Toimii kentällä keräten tietoja perinnekalastajilta Tornionjokivarressa ja Perämeren merikalastajilta.
- On yhteydessä ja impulssien antajana tutkijoille, matkailuyrittäjille, päättäjille ja medialle.
- Tekee aloitteita ja ehdotuksia.

Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi kerätä julkista ja yksityistä rahoitusta ja lahjoituksia.

Yhdistys on ollut mukana Poukama-hankkeessa, mukana käynnistämässä ja toteuttamassa Tornionlaakson kesäsiika hanketta, saanut Lapin kulttuurirahaston Lapin ympäristöpalkinnon 2015

Kukkolankosken osakaskunta

Tornion kaupungin Kukkolan kylän erityisluonteen omaavan osakaskunnan (talojen 1 – 16) ja näistä taloista muodostettujen tilojen omistajat, joille jo vanhastaan Kukkolankoskessa kuuluneen yksinomaisen kalastusoikeuden Korkein oikeus on tuomiollaan 28 päivänä huhtikuuta 1961 vahvistanut. Ne muodostavat Kukkolankosken osakaskunnan, jonka yhteinen kalavesi on pinta-alaltaan noin 68 hehtaaria käsittäen valtion omistaman Kukkolankoski – nimisen koskitilan RN:o 22 vesialueen, joka alkaa talon RN:o 10 pohjoisrajasta ulottuen Kukkolan ja Ylivojakkalan kylän rajaan saakka, ja jonka länsirajana on Suomen ja Ruotsin valtakunnan raja. Osakaskunnan tehtävänä on järjestää alueellaan kalastuksen harjoittaminen, yhteisen kalavedenhoito ja perinteiden vaaliminen siten, että kalakannan säilyminen turvataan.

Kukkolan kyläyhdistys ry

Kyläyhdistys ajaa Kukkolan kyläläisten yhteisiä etuja. Kyläyhdistyksen kokoontumispaikkana on Kukkolan koulu. Kyläyhdistys pyrkii aktivoimaan kyläläisten yhteistä toimintaa, järjestää pienimuotoisia retkiä yms. Vuosittain kyläyhdistys on järjestänyt perinteisiä syysmyyjäisiä

Meän Kukkolankoski ry (yrittäjät)

Perustimme 25.11.2009 uuden yhdistyksen Kukkolankoskella, jonka tarkoituksena on edistää alueella toimivien yritysten yhteistoimintaa sekä toimia yhteisenä markkinointiorganisaationa. Jo aikaisemmissa hankkeissa kehitetty visio on toimintamme ydin, jota nyt viemme eteenpäin. ”Kukkolankoski – ainutlaatuinen rajat ylittävä perinnekalastuskylä – kulttuuri- ja elämysmatkailijoiden mielikohde.” Toimimme yhteistyössä Kukkolan kyläyhdistyksen, Kukkolankosken kalastuskunnan, ProSiian ja muiden alueella toimivien yritysten, yhdistysten ja ihmisten kanssa. Tarkoituksena on kehittää Kukkolankoskella tarjolla olevia palveluita, tuotteita ja tapahtumia yhteisin voimin, jotta yhdessä suunniteltu tulevaisuus on mahdollinen. Tulemme toimimaan yhteisen edun nimissä, emme yksittäisten yrittäjien. Näin kaikki yhdistyksen varat ja toiminta suunnataan koko Kukkolankosken kehittämiseen. Toiveena on saada myös naapurimme Kukkolaforsen aktiivisesti mukaan kehittämään kokonaisuutta.

Muita kumppaneita ja asiantuntijoita otetaan mukaan tarpeen mukaan.